

Staden Jakobstad

ARKITEKTPLANERING AV TORGET OCH FOTGÄNGAR- CENTRUM I JAKOBSTAD

14.3.2016

STYRGRUPP

Rune Hagström	teknisk direktör, staden Jakobstad
Harri Kotimäki	stadsingenjör, staden Jakobstad
Pekka Elomaa	stadsplanearkitekt, staden Jakobstad
Ben Griep	byråarkitekt, staden Jakobstad
Markku Kaksonen	verkställande direktör, Jakobstads Vatten
Jan-Ole Bäck	stadsträdgårdsmästare, staden Jakobstad
Johan Enlund	ansvarig planerare, staden Jakobstad
Guy Björklund	museichef, Jakobstads museum

PLANERINGSGRUPP

Arja Sippola	projektchef, huvudplanerare, arkitekt SAFA , FCG Arkkitehdit
Mari Antere	landskapsarkitekt MARK, gatubild och gatumiljö, FCG Arkkitehdit
Cesilia Lundqvist	gatuingenjör YH, gatu– och kommunaltekniska principer, FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy
Tuomas Miettinen	DI, trafik, skyltar, FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy
Taina Tuominen	landskapsarkitekt MARK, stadsbild och gatumiljö, FCG Arkkitehdit
Mika Rieki	landskapsarkitekt stud., visualisering
Jussi Partanen	arkitekt SAFA, visualisering

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING

UTGÅNGSPUNKTER OCH MÅL

BESKRIVNING AV PLANEN

PRINCIPER

TRAFIKLÖSNINGAR

TEKNISKA PRINCIPER PÅ TORGOMRÅDET

UNDERSÖKTA ALTERNATIV

DELOMRÅDEN

STADSBILD

YTBELÄGGNINGAR

VÄXTLIGHET

MÖBLER

Det historiska torgområdet

Inledning

Planeringsobjektet utgörs av torget och den promenadvänliga stadskärnan i Jakobstad. Planeringsarbetet består av två delar: en principiell översiktsplan för stadens nuvarande och kommande promenadvänliga centrumområde, där kärnan utgörs av en detaljerad planering av torgområdet, samt planeringen av de arkitektoniska principerna för torget med tanke på en noggrannare gatuplanering.

Under Jakobstads torg byggs det första skedet av en parkeringshall, och den slutliga ytan på torget kommer att bearbetas under år 2016. Tills vidare finns det inga beslut om tidtabellen för det andra skedet av den underjordiska parkeringen.

Bilder: staden Jakobstad

STADENS HISTORIA

Jakobstads historiska centrum har definierats som en värdefull byggd miljö av riksintresse (RKY). Kyrkan, som står i ändan av Storgatan, är en del av den historiska stadsstrukturen och utgör ett viktigt blickfång när man går norrut på Storgatan. Storgatan delas itu av torget med det ståtliga Rådhuset på östra sidan. Rådhuset är en träbyggnad i två våningar, som uppfördes i slutet av 1800-talet (Källa: Museiverket).

Vid utgrävningen av torgområdet i Jakobstad våren och sommaren 2015 hittade man kantstenar från det gamla torget och gatorna, stenfötter och källarkonstruktioner från 1700-talet.

Den brand som härjade i Jakobstad år 1835 förstörde byggnaderna och ödelade stadens centrum. Det här syns i de arkeologiska fynden. Föremålen är söndriga och de gamla byggnaderna har rasat. Fynden berättar ändå för forskarna om förmögna köpmän, som hade mycket förbindelser med utlandet. I ruinerna av husen finns t.ex. rester av kritpipor och utländska glasflaskor. Byggandet i sten har i Jakobstad varit mycket massivare än i Uleåborg, Brahestad eller Karleby. Byggnaderna är mycket större och källarna är djupare än i andra objekt från stormaktstiden och Vasatiden. Det här tyder på att köpmännen som bodde i centrum av Jakobstad har varit en synnerligen förmögen grupp. Omgivningen runt det gamla torget var de rika borgarnas och köpmännens bostadsområde.

Bild: Heini Holopainen / YLE

Bild: staden Jakobstad/Guy Björklund

Utgångspunkter och mål

ÖVERSIKTSPLAN

För det promenadvänliga centrumområdet utarbetas en översiktsplan. De stensättningslösningar som planeras för torgområdet fortsätter naturligtvis också till övriga områden i översiktsplanen, när man i sinom tid utarbetar mer detaljerade planer för de här områdena. I planen lägger man fram principerna för de leder som går igenom området, såsom den historiska axeln i nord-sydlig riktning (Storgatan från den ena ändan till den andra), lätttrafiken på Kanalesplanaden och de gator som i stadens trafiknät går på vardera sidan av Rådhuset i öst-västlig riktning.

På hela fotgängarområdet i centrum indelas gaturummet för olika användningsändamål (användningen kan variera med årstiderna). Gatu- och torgytorna planeras så att de är hinderfria och alltid i mån av möjlighet innehåller vägledning, t.ex. för synskadade.

För placeringen av trafiken utarbetas utkast till typlösningar, där man tar i beaktande de senaste rönen inom området (utvecklingen och författningsändringar). Översiktsplanen är skissartad, men motiverar den detaljerade planens temporära anslutning till den nuvarande gatuytan. Med översiktsplanen skapas för gatuytorna en logisk hierarki, som gör centrum enhetligt, styr och vägleder den som använder gatan och torget samt skapar en trivsamt miljö. Gatuytan ger information om användningsändamålet för området i fråga och reglerar t.ex. körhastigheten. Genom materialval, stensättning och överlappning kan man på ett finkänsligt sätt berätta om stadens historia och kulturhistoriska värden. Vid materialvalen används Kvalitetshandboken för Jakobstads centrum 2008-2020 som norm (Arkkitehtitoimisto Mikko Heikkilä Oy, Sito-Yhtiöt Oy och Tuomas Santasalo Ky).

ARKITEKTPLANEN FÖR TORGET ELLER DEN DETALJERADE PLANEN

Den detaljerade planen utarbetas för torgområdet och de gatuavsnitt som anknyter till det. Ytbeläggningen på torget planeras för fest- och evenemangstorget, Storgatan och det kommersiella torget.

På det kommersiella torgets sida reserveras ett område för den paviljongbyggnad som anvisats i detaljplanen. Tills vidare har inga beslut fattats om att bygga paviljongen. Mellan trapphusen och i närheten av dem placeras olika stånd och kärror för mat samt en glasskiosk. Övrig torghandel placeras i allmänhet på västra sidan av Storgatan.

Fest- och evenemangstorget breder ut sig på östra sidan av Storgatan framför Rådhuset. I torgytan och under ytan installeras nödvändiga anordningar för belysning och ljudåtergivning vid olika evenemang. Avledningen av ytvattnet är en integrerad del av torgytans utseende.

Den detaljerade planen fungerar som ett utkast till de officiella gaturitningarna. I planen presenteras material och färger, överlappningar och modeller för stensättning samt principlösningar för olika detaljer. Planen är åskådlig för att underlätta beslutsfattandet.

Planen innehåller ett antal principer för tekniska lösningar som kan förverkligas nu och som finns i beredskap för framtiden.

Torgets unika särdrag är den välvda topografin, som åtnjuter museiverkets särskilda skydd.

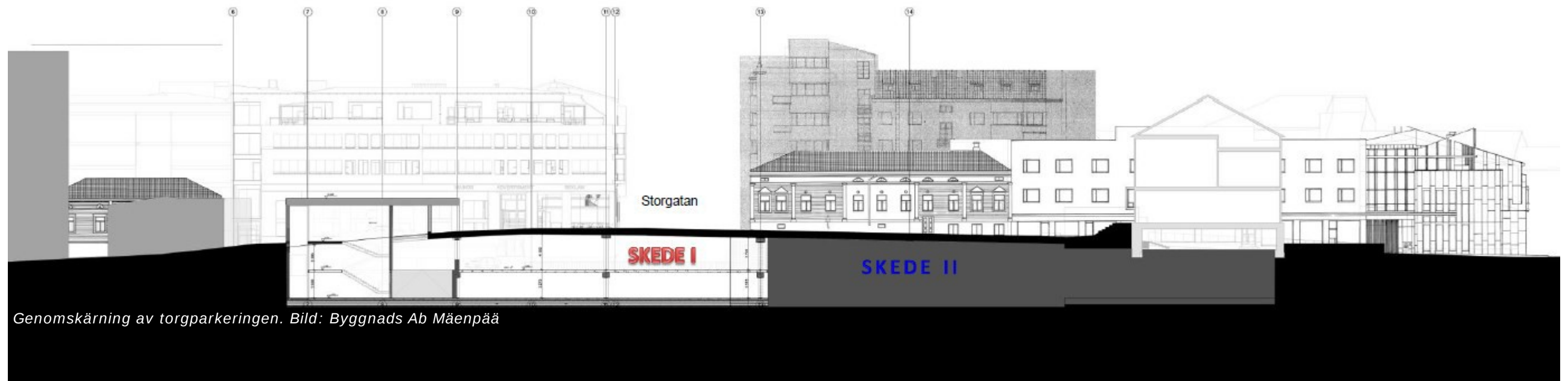

UTDRAG UR PLANEN FÖR TORGPARKERINGEN

Den parkeringsanläggning som håller på att byggas under Jakobstads torg är den utlösande faktorn som satte i gång restaureringen av miljön på Jakobstads torg. Det är troligt att fler människor kommer att röra sig på torgområdet i framtiden tack vare torgparkeringen och det nya affärskvarteret.

Det enda som kommer att synas av torgparkeringen i torgmiljön är de paviljongliknande entrébyggnaderna som rymmer trapphus och hisschakt och ligger på västra sidan av torget.

En utvidgning av torgparkeringen förbereds också på östra sidan av torget, framför Rådhuset.

Beskrivning av planen

ÖVERSIKTSPLAN

Hela planeringsområdet har behandlats som ett promenadvänligt område. Storgatan mellan Köpmansgatan och Styrmansgatan samt Rådhusgatan mellan Runebergsgatan och Otto Malmmsgatan har gjorts enkelriktade. På de här gatorna framhävs fotgängarens ställning alldeles särskilt.

Gatorna på planeringsområdet är långsamma gator. Höjdskillnaden mellan körbanan och trottoaren är 4 cm. Det här är en fungerande lösning med tanke på synskadades rörelsemöjligheter. Parkeringen har anlagts på samma nivå som trottoaren, då ser trottoarerna visuellt bredare ut. Samtidigt får man mer utrymme för terrasser på några ställen.

På hela planeringsområdet används ytbeläggning av natursten. På körbanorna är ytbeläggningen storgatsten med kluven yta och på gång- och cykelområdena storgatsten med slät yta.

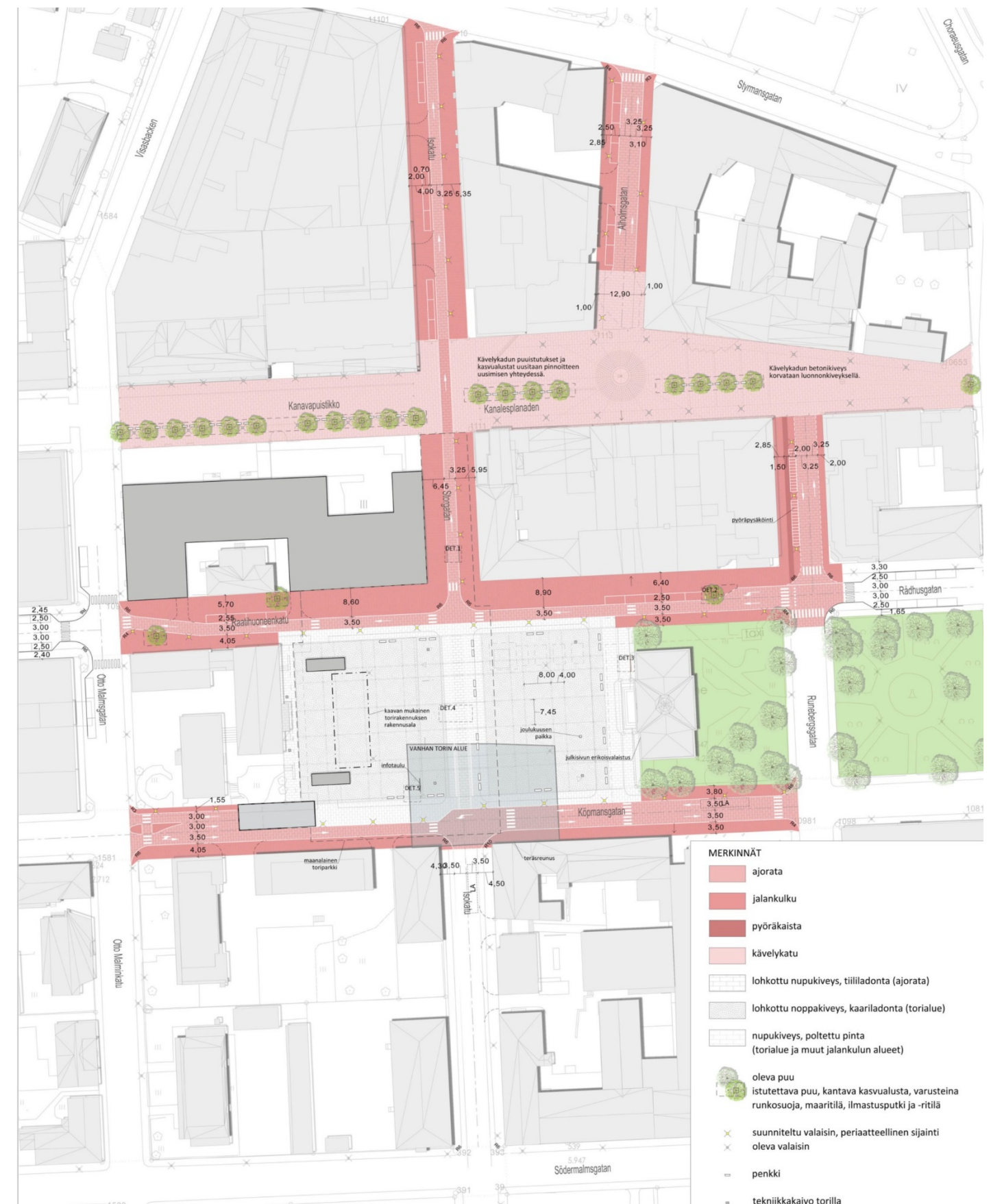
I de planeringslösningar som föreslås har man strävat efter att ta den historiskt värdefulla centrummiljön i beaktande .

ARKITEKTPLAN FÖR TORGET

I och med byggandet av torgparkeringen får torget ny yta. Torgets gamla, välvda topografi kommer att bevaras.

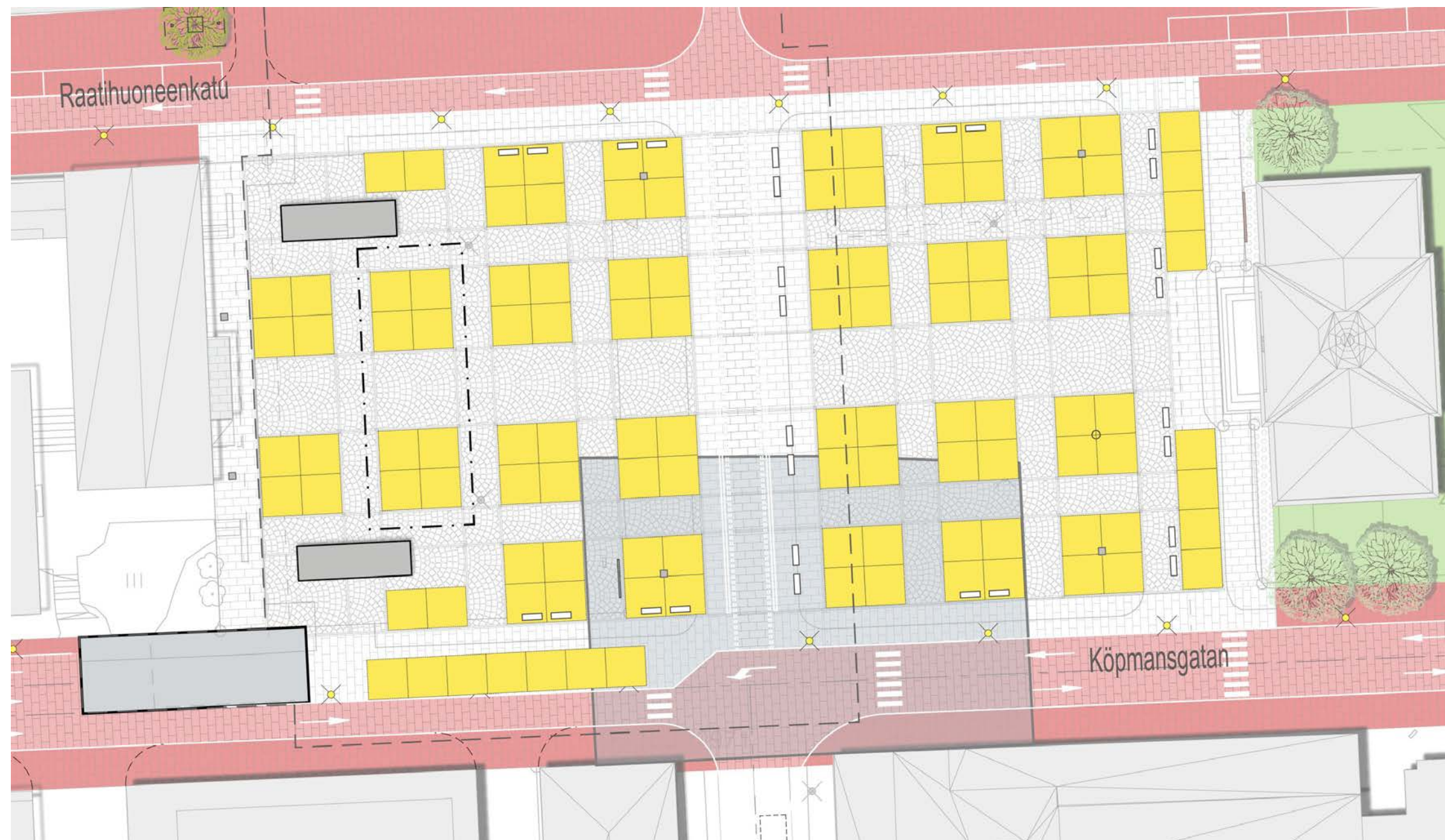
På torgområdet kommer man att använda en ytbeläggning av storgatsten med kluven yta som sätts i bågar. Torgförsäljningsplatserna utmärks med rader av storgatsten. Vid de arkeologiska utgrävningarna kunde man lokalisera det historiska torget från år 1783. Det gamla torgets läge kommer förslagsvis att lyftas fram i torgytan med en ljusare röd stensättning, som får en stålkant. Fotgängarområdena längs kanterna av torget och utmed Storgatan får en beläggning av storgatsten med slät yta.

Längs Rådhusgatan och Köpmansgatan placeras rader med lyktstolpar. De historiska byggnaderna vid kanten av torget framhävs med väggbelysning och torgets höjdpunkt, Rådhuset, får specialbelysning. På Storgatan är alternativet till lyktstolpar att gatan får väjerbelysning. Belysningen av torgmiljön behandlas noggrannare i en separat belysningsrapport.

TORGFÖRSÄLJNINGSPLATSER

Torgområdet betjänar Jakobstadsborna året om och möjliggör olika evenemang, konserter och torgförsäljning. Torgförsäljningsplatserna utmärks med ränder av två storgatstenar. Mittaxeln till Rådhuset lämnas fri från försäljningsstånd. Det är möjligt att placera 115 torgstånd på torgområdet.

TORGVYER UR STADSMODELLEN

Vy från Rådhuset mot väster.

Vy tvärsöver Storgatan mot nordost.

Vy från Rådhusgatan över torget västerut.

Vy från det nya affärscentrets takterrass mot sydost.

Vy mot Rådhuset.

TRAFIKLÖSNINGAR

FORDONSTRAFIK

På de dubbelriktade gatorna i centrum är körbanan i allmänhet 6,5 m bred. Storgatan mellan Köpmansgatan och Styrmansgatan samt Rådhusgatan mellan Runebergsgatan och Otto Malmmsgatan liksom också ett avsnitt av Köpmansgatan har gjorts enkelriktade. De enkelriktade gatorna är 3,25—3,75 m breda. Eftersom bussar trafikerar längs Köpmansgatan, är körbanan där undantagsvis 7 m bred. I västra ändan av Köpmansgatan, vid korsningen med Otto Malmmsgatan, har trafiken till parkeringshallen beaktats med en separat körfil.

Parkeringsplatserna för fordon har anlagts på samma nivå som fotgängarområdet. Körbanan och gånglederna åtskiljs av ett 4 cm högt kantstöd, som det går att köra över.

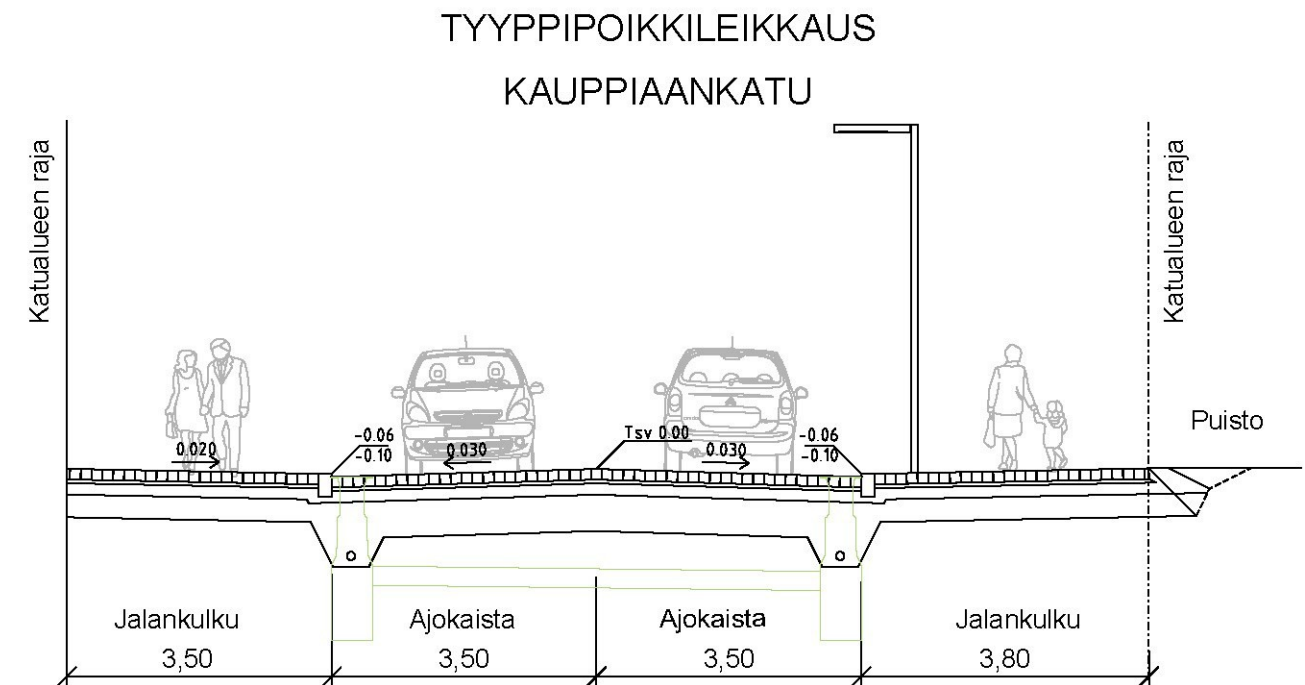
Det är tänkt att norra ändan av Runebergsgatan i huvudsak ska fungera som gång- och cykelled, där servicekörning till fastigheterna är tillåten. På det här avsnittet blir det ingen höjdskillnad mellan gångbanan och körbanan – gångbanan och servicetrafikleden utmärks med en kantsten nedsänkt till 0-nivå och med olika ytmaterial.

KOLLEKTIVTRAFIK

Busshållplatserna på Köpmansgatan och Storgatan är hållplatser i körbanan för en buss, utan breddning för hållplatsen. Det här betyder att när en buss tillfälligt stannar på körbanan, utgör den ett hinder för den bakomliggande trafiken. Stoppet varar visserligen bara en liten stund och inträffar så sällan att man har bedömt att det inte orsakar några problem för smidigheten i trafiken.

CYKEL- OCH GÅNGTRAFIK

Cykeltrafiken har beaktats med en separat cykelfil på Runebergsgatan. I norra ändan av Runebergsgatan planeras en särskild cykelparkering. På övriga långsamma gatuavsnitt får cyklisterna köra på den kombinerade gång- och cykelbanan. På gågatan tillåts cyklisterna liksom tidigare röra sig bland fotgängarna. Fotgängarnas ställning framhävs på de gatuavsnitt som planeras bli enkelriktade.

TEKNISKA PRINCIPER PÅ TORGOMRÅDET

TEKNIKBRUNNAR

Under torgytan installeras sex teknikbrunnar för eldistributionen på torgområdet. Utgångspunkten är att torgförsäljningen styrs till västra sidan av torget och vattendistributionen ordnas via torgpaviljongen som planerats på västra sidan av torget. Det är också möjligt att koppla vattendistribution till teknikbrunnarna. Då kräver elcentralen ett bredare lock.

Som underjordiska elcentraler för torgområdet rekommenderas följande modeller:

Piazza 540 med kamouflagelock, Gifas-Electric eller motsvarande modell

- monteringsdjup min. 860 mm
- tryckbelastning max. 40 t
- eluttag enligt beställning monteras i dosan

Piazza 700 med kamouflagelock, Gifas-Electric eller motsvarande modell

- monteringsdjup min. 1000 m
- tryckbelastning max. 40 t
- eluttag enligt beställning monteras i dosan

Vesuvio utan kamouflagelock, Gifas-Electric eller motsvarande modell

- monteringsdjup min. 810 mm
- tryckbelastning max. 40 t
- eluttag enligt beställning monteras i dosan

Vattenisoleringen ligger 300-580 mm nedanför torgets färdiga yta. Det här betyder att brunnarna inte ryms mellan den färdiga ytan och vattenisoleringen. Därför blir det nödvändigt att vid brunnarna göra en lokal fördjupning i betongplattan, som täcker parkeringshallen, och i vattenisoleringen som finns ovanpå den. Vid fördjupningarna bör vattenisoleringen ordnas via en lokal takbrunn. Vatten som eventuellt sipprar in i konstruktionerna leds via rör till hela anläggningens dagvattensystem. Elektrifieringen, installeringen och dräneringen av teknikbrunnarna görs enligt en separat elektrifieringsplan och enligt brunnslieferantörens anvisningar.

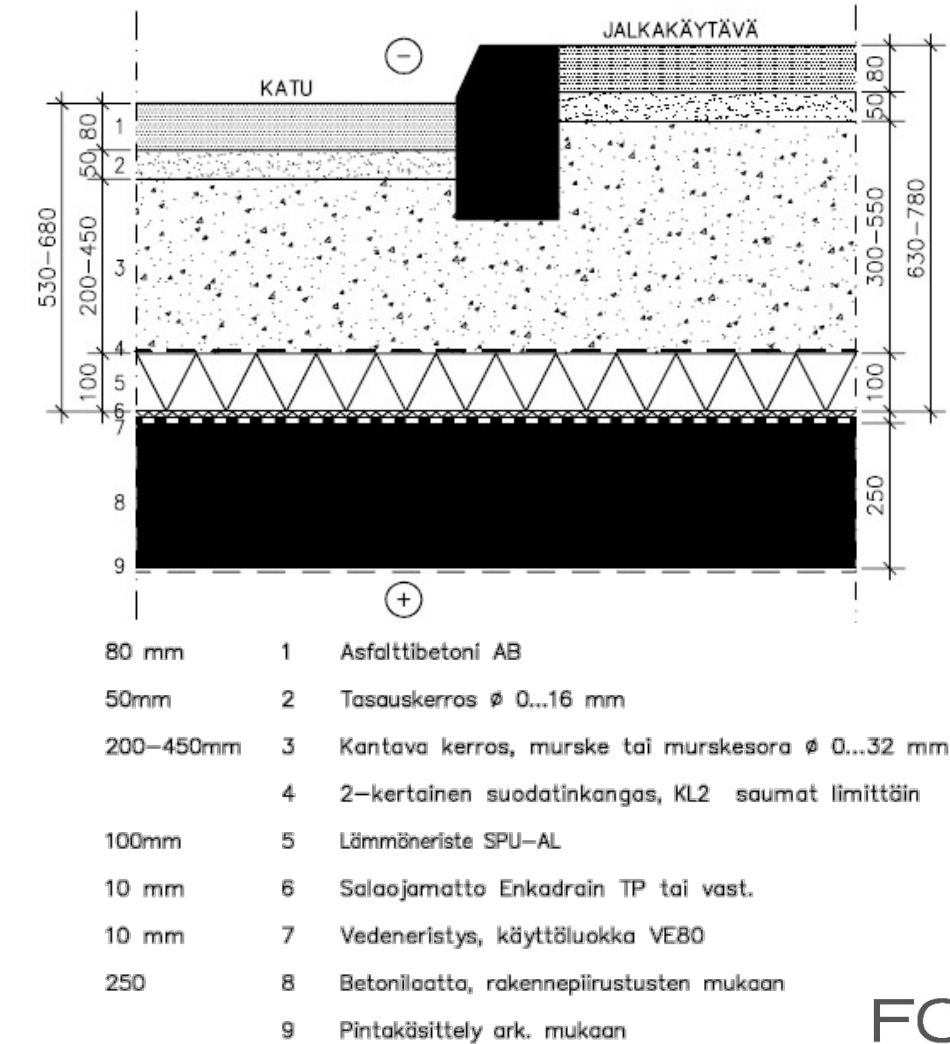
På ritning 201 presenteras riktgivande kabeldragningar för elektrifieringen av teknikbrunnarna. Den underjordiska kabligen för torgbelysningen kunde eventuellt följa samma dragningar.

Kamouflagelock för teknikbrunn, modell Campetto 4, Gifas-Electric.
Bilder: KK Sähkötukku Oy

Modellen Vesuvio.
Bild: KK Sähkötukku Oy

Torgparkeringens överbjälklag,
genomskärning av konstruktionen
Bild: Sweco Rakennetekniikka
Oy, 20.11.2015

KOMMUNALTEKNIK

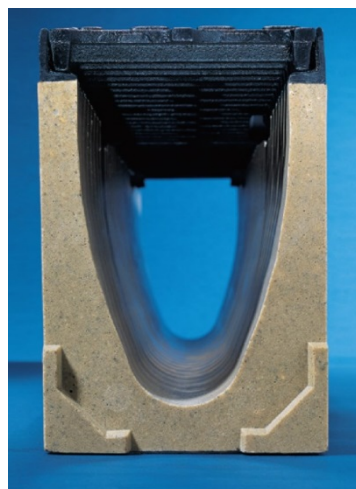
Parkeringsanläggningen under torget medför naturligtvis behov av ändringar i den kommunal teknik som är utbyggd på området. Planerna för de ändringar i kommunal teknik som gäller avloppsledningssystem, vattendistribution, avledning av dagvatten och fjärrvärme har utarbetats i enlighet med den plan som uppgjorts av ingenjörsbyrå Ylitalo Oy (ritning LVI 4813-001).

DRÄNERING

Torget har för närvarande asfaltyta alltigenom, och ytvattnet rinner förr eller senare längs ytan till dagvattenavloppen på Rådhusgatan och Köpmansgatan. Enligt den uppgjorda planen kommer torgets ytbeläggning att utbytas mot natursten. Bytet av ytmaterial från en beläggning med hård yta till en annan ändrar inte märkbart ytstrukturens förmåga att släppa igenom vatten jämfört med den tidigare situationen. Därför kan man konstatera att mängden regnvatten och vattnets kvalitet kommer att förbli på samma nivå som tidigare. Nuvarande stomlinjer för dagvattenavlopp kommer inte att belastas mer än tidigare p.g.a. bytet av ytmaterial. Eftersom torgets ytformation och höjdnivå är skyddade, kommer det inte heller att ske några ändringar i fråga om riktningen och hastigheten på ytvattenflödet.

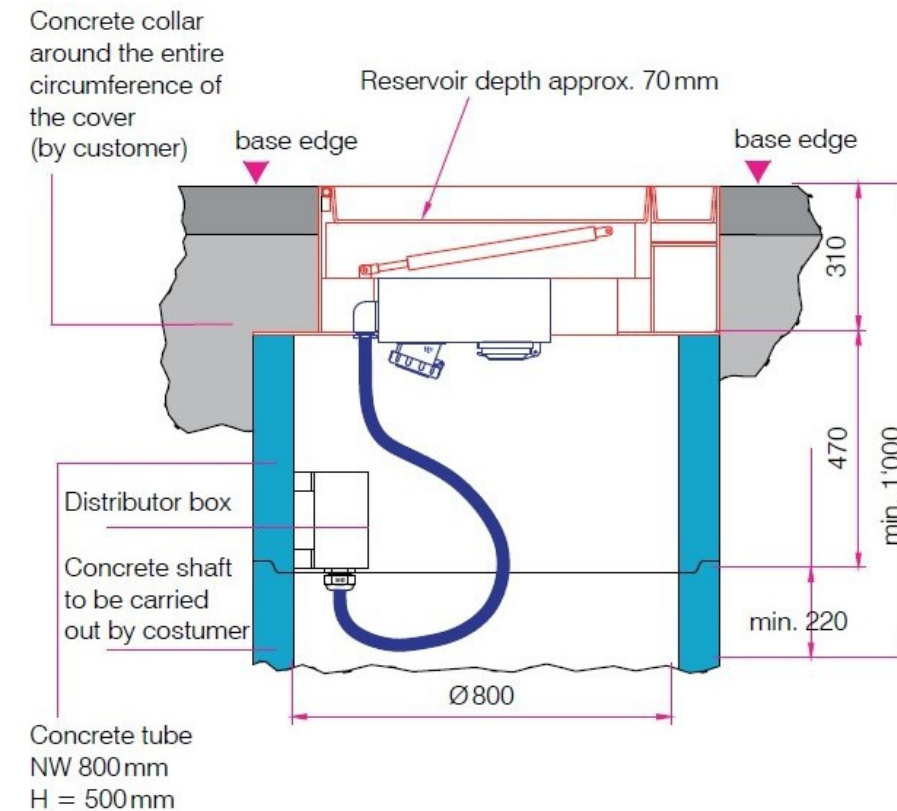
För närvarande finns det inte något inbyggt dräneringssystem på torget och i samband med planeringen av den nya ytbeläggningen på torget har man strävat efter att få bättre kontroll över ytvattnet genom ett nytt uppsamlingssystem för regnvatten. På ritning 201 i planen föreslås att det skulle byggas ett linjärt dräneringssystem på båda sidor av torget och framför paviljongbyggnaden. Systemet skulle samla upp ytvatten från ett stort område och förbättra avledningen av ytvattnet till dagvattenavloppen och göra den lättare att kontrollera.

Det linjära dräneringssystemet kan något överdimensioneras, så att det i någon mån skulle fungera som ett system som fördröjer regnvatten. I anslutning till systemet kunde man vid behov också överväga att bygga ett underjordiskt system för fördröjning av regnvatten (en cistern för tillfällig lagring av regnvatten), om det utrymme som står till förfogande tillåter det. Fördröjningscisterner utjämnar strömmen av regnvatten vid toppflödet under skyfall, då de dagvattenledningar som finns för det mesta inte förmår svälja vattenmassorna. Det linjära dräneringssystemet ansluts till befintliga eller blivande dagvattenbrunnar och fungerar på så vis som en del av dagvattenavloppsnätet. På den detaljerade ritningen 202 i planen presenteras ett par alternativ till hur en dagvattenränna kan installeras/anläggas.

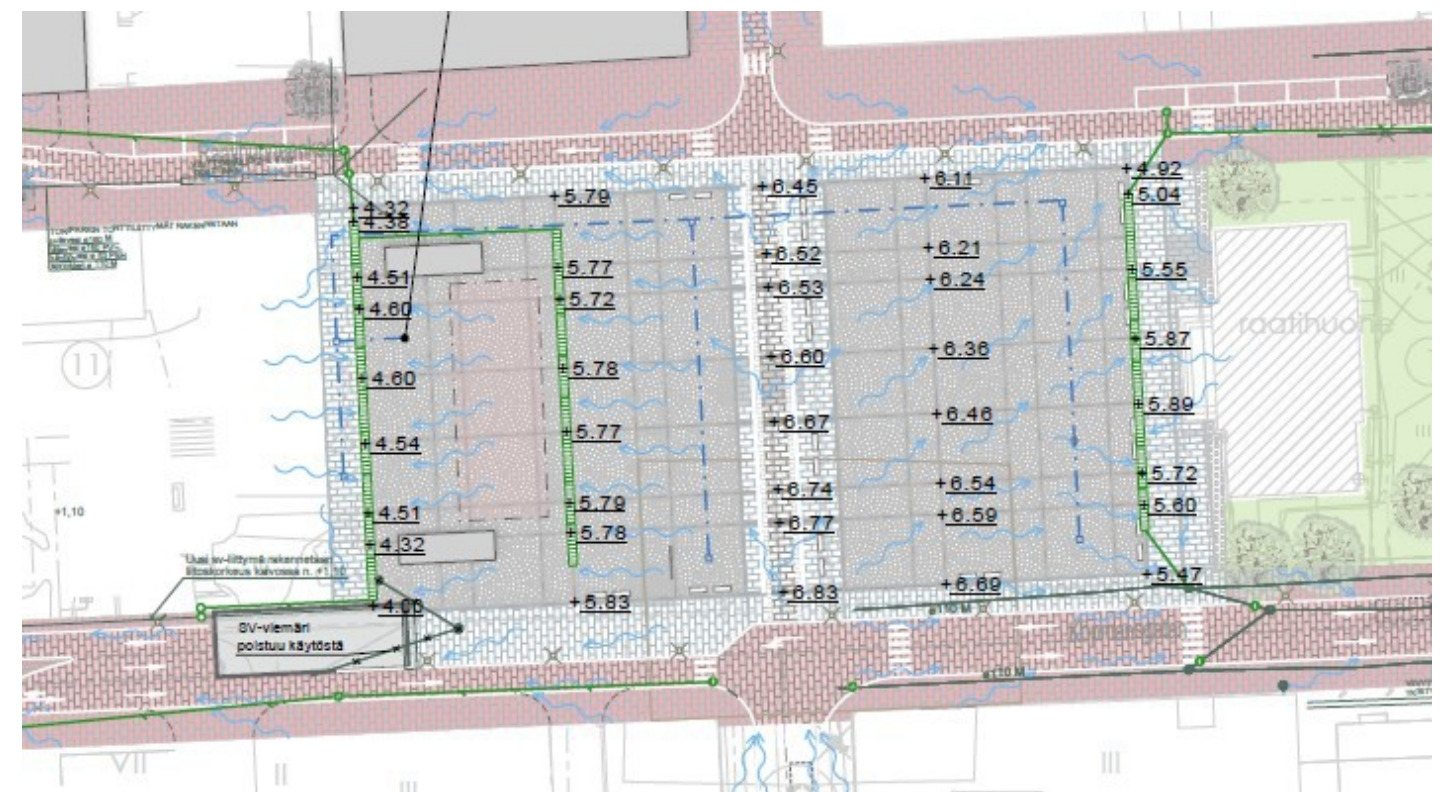

Till vänster:
Linjär dräneringsränna
Bild: www.aco-drain.fi

Till höger: Linjär dränerings-
ränna med gallerlock
Bild: www.aco-drain.fi

Installeringsprincip för
modellen Piazza 700,
sidobild. Källa: Gifas-
Electric

Dräneringen av torget, utdrag ur ritning 201
(11.3.2016) FCG Suunnittelu ja Tekniikka Oy

Stadsbilden

I kvalitetshandboken för Jakobstads centrum (Arkitektbyrå Mikko Heikkilä Oy, Sito-Yhtiöt Oy och Tuomas Santasalo Ky) har stadskärnan definierats som kvalitetszon 1. Hela planeringsområdet hör till den här zonen. I stadskärnan strävar man till att skapa trivsamma miljöer för fotgängare och promenadvänliga trafikmiljöer. På planeringsområdet används naturstensytor och man strävar till en hinderfri miljö.

YTBELÄGGNINGAR

Körbanorna beläggs med storgatsten med kluven yta. Gång- och cykelområdena anläggs med natursten som har bränd yta. Torgområdet beläggs med smågatsten som har kluven yta och sätts i bågar. Gånglederna som inramar torget beläggs med storgatsten med bränd yta.

SMÅGATSTEN

Den sten som används är röd smågatsten (Mäntsälä-röd) med kluven yta (storlek 90x90x90 mm). Smågatstenarna sätts i 50 mm markfuktig betong, fogarna görs med cementsand. Fogarna är 10 mm breda. På området där det gamla torget låg används en ljusare röd smågatsten (Viitasaari pink).

Alla områden som ska sättas med smågatsten omges av en rad hela smågatstenar. Runt brunnar och belysningsarmaturer görs likaså en rad med hela stenar.

STORGATSTEN

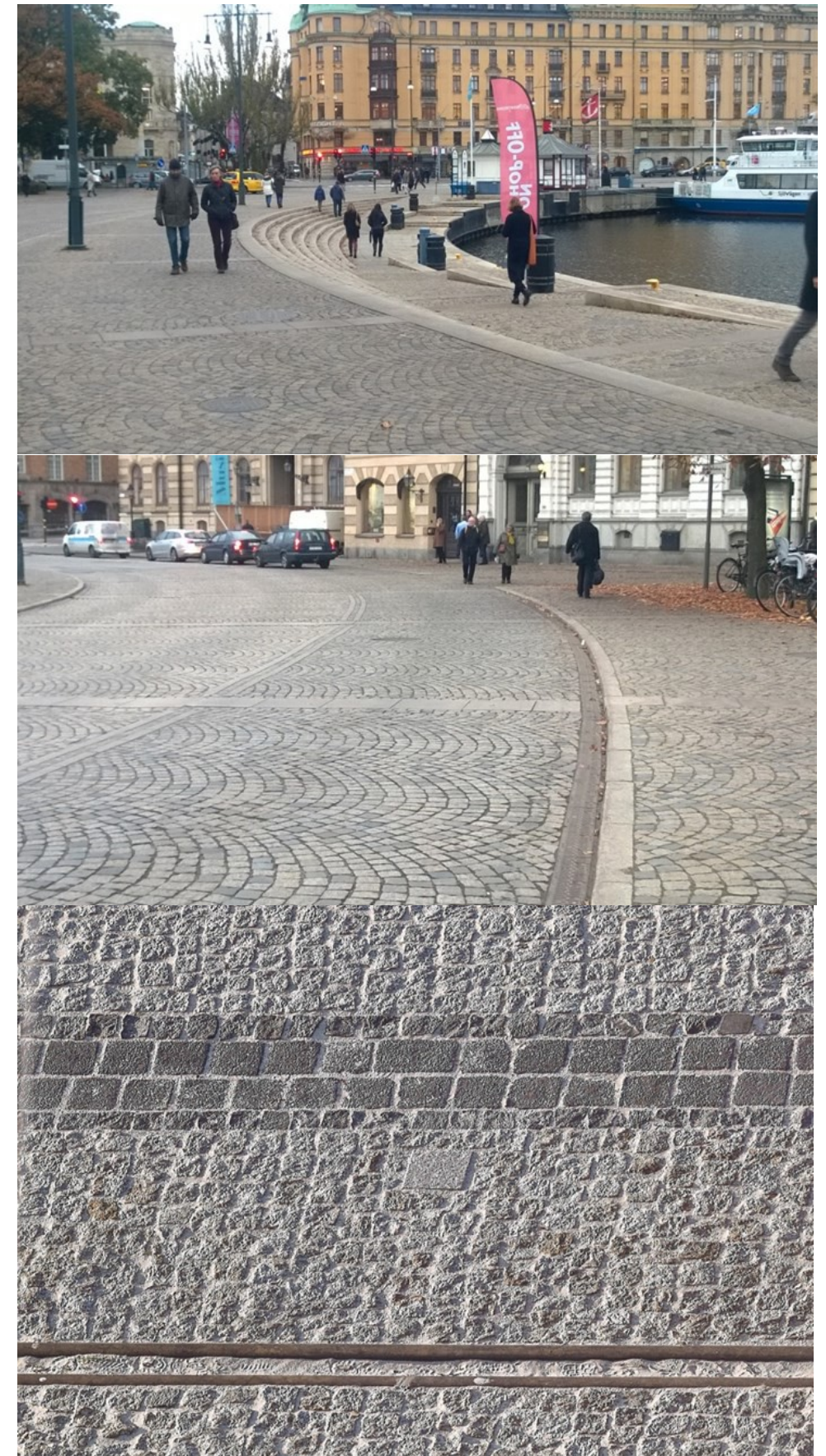
På körbanorna används 140x140x220 mm stora stenar med kluven yta. Stenarna sätts i tegelstenssättning tvärsöver gatan. På gång- och cykelområden används stenar med bränd yta och kluvna sidor. Parkeringsplatserna beläggs med sten som har kluven yta.

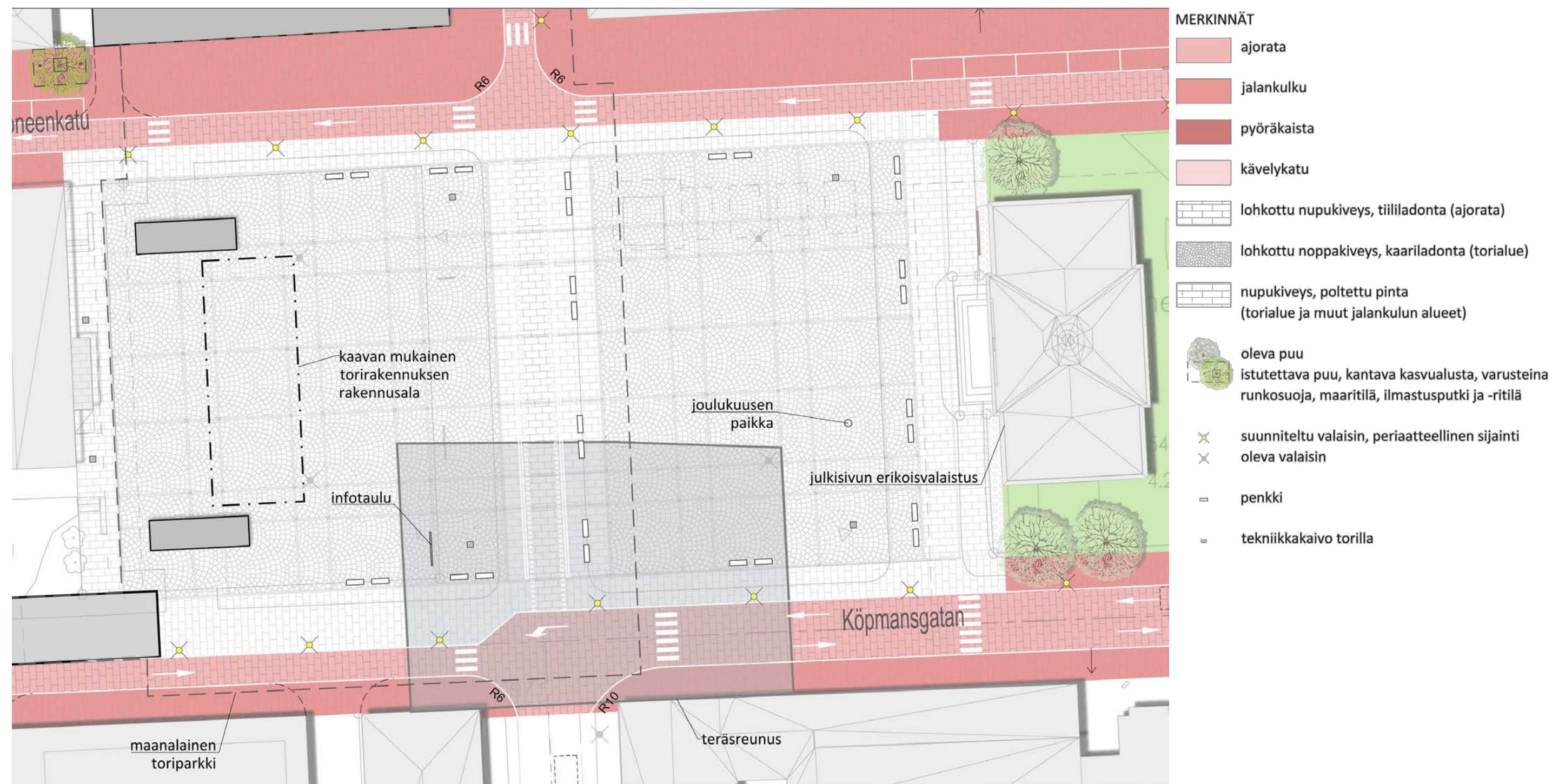
För stensättningarna med storgatsten används röd sten (Mäntsälä-röd). Undantag är området där det gamla torget låg, vilket utmärks med en ljusare röd sten (Viitasaari pink) och rutorna som utvisar försäljningsplatserna på torget, där grå sten (Kuru-grå) används. Parkeringsplatserna kantas med grå storgatsten (Kuru-grå).

STÅLKANT

Det gamla torgområdet avgränsas med en RST-stålkant som är nersänkt i marken.

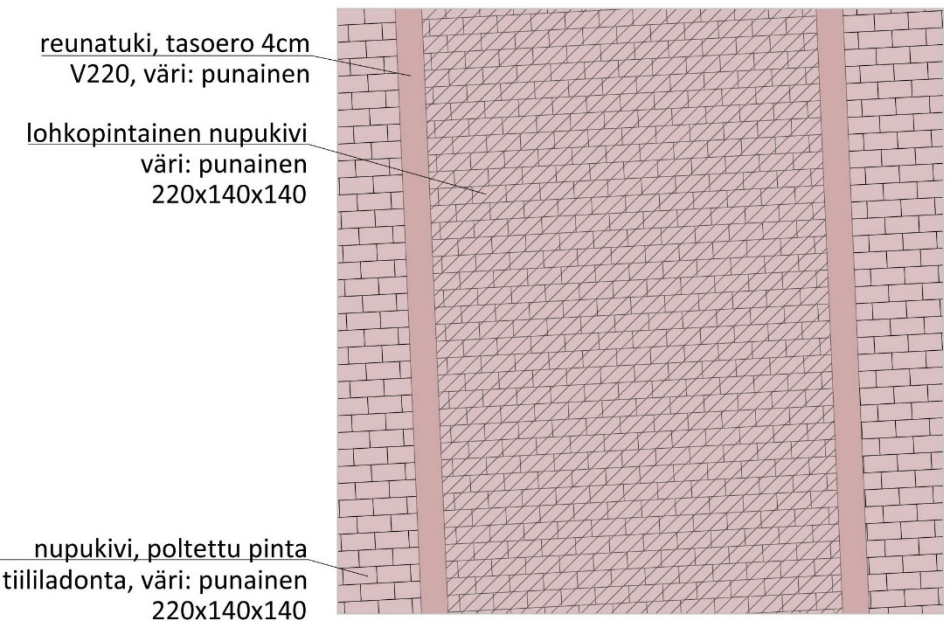
*Bilderna ovan: FCG, Arja Sippola
Bilderna i nedre kanten: boken Pedestrian
Zones, red. Chris van Uffelen*

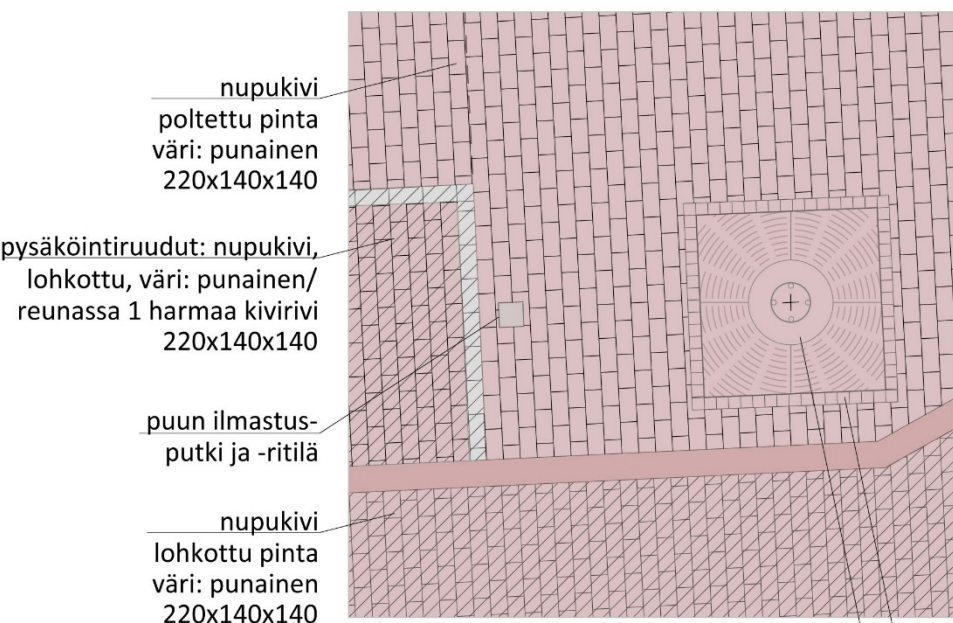

Torgområdet

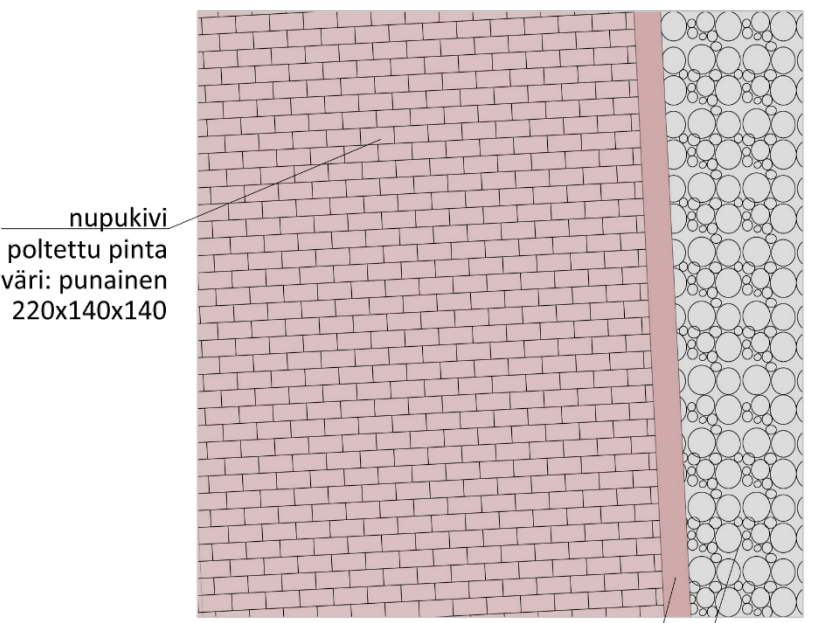
Detaljbilderna visar olika beläggningar, sättningar ochstensättningens färg.

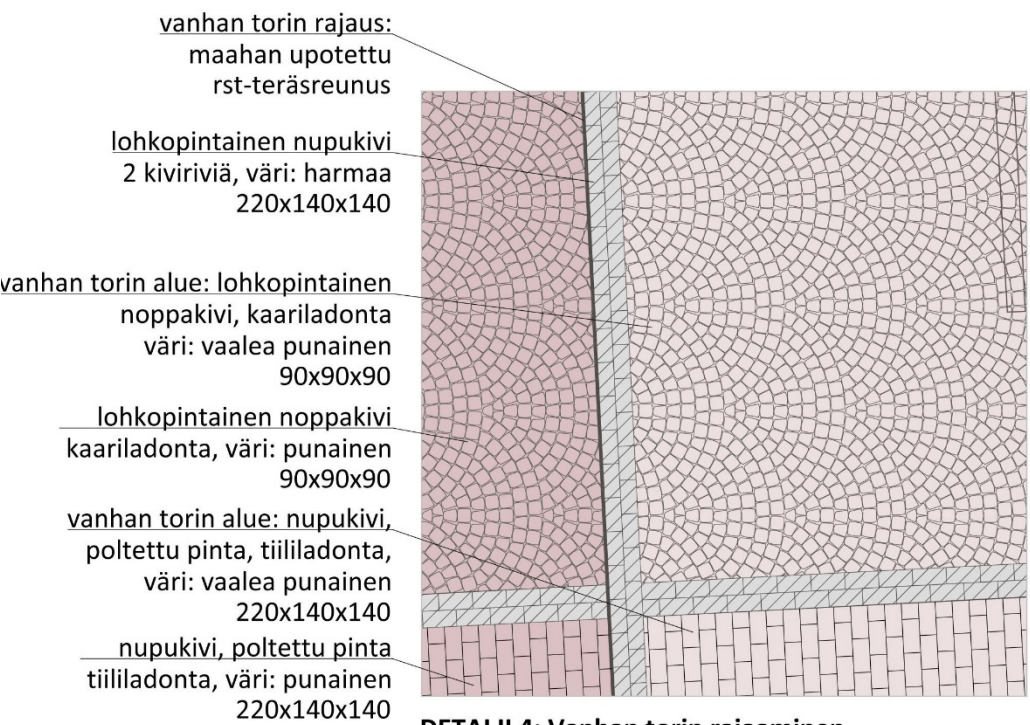
DETALJI 1: Isokadun ajorata

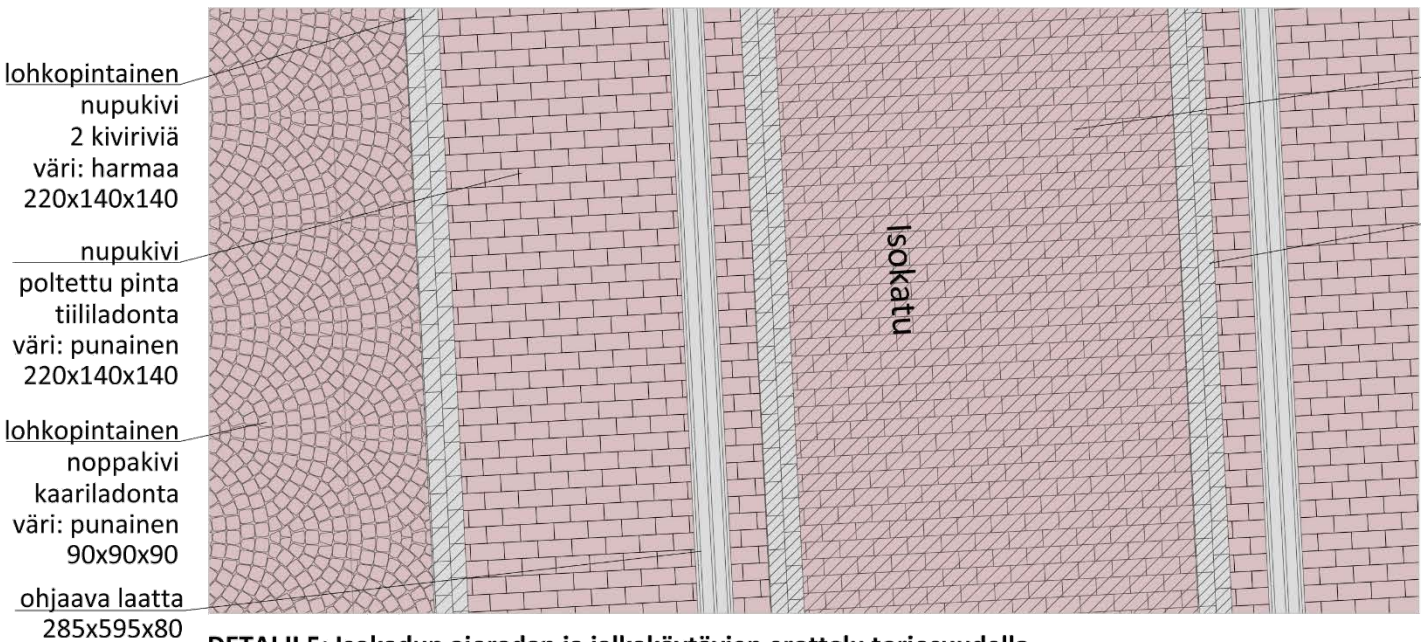
DETALJI 2: Raatihuoneenkatu

DETALJI 3: Raatihuoneen edusta

DETALJI 4: Vanhan torin rajaaminen

DETALJI 5: Isokadun ajoradan ja jalkakäytävien erottelu toriosuudella

ORIENTERINGSPLATTOR

Storgatan på avsnittet mellan Rådhusgatan och Köpmansgatan ligger på samma nivå som den övriga torgytan. På det här avsnittet avskiljs Storgatan från trottoaren med två rader storgatsten och en orienteringsplatta av granit. Orienteringsplattan används för att vägleda synskadade och varna för körbanan.

Vid skyddsvägarna kan man använda plattor med metallnitar, som varnar för övergångsställena.

VÄXTLIGHET

TRÄD LÄNGS GATAN

Längs Rådhusgatan planteras solitära träd, lindar.

För att skydda träden används följande utrustning: stamskydd, markgaller (1500x1500), stödrum, fundament, monteringsbeslag och fästanordningar. För alla gatuträd installeras dessutom luftningsgaller.

KÄRL FÖR SOMMARBLOMMOR

På torget och det övriga promenadvänliga centrumområdet används flyttbara kärl för sommarblommor på lämpliga ställen. I kärlen planteras olika lökväxter på våren samt sommarblommor eller perenner under sommaren och hösten.

NOLA, Abc
Bilder: Nola Industrier Ab

Orienteringsplatta av granit (t.v.) och varnande platta (t.h.), bilder: Rudus Oy.

Storgatan på torgavsnittet

MÖBLER

BÄNKAR

I torgmiljön installeras fasta bänkar, som är hållbara och lättskötta. Bänkarna placeras längs kanterna av torgområdet i olika väderstreck. Bänkarna saknar ryggstöd, så det går att sitta vänd mot olika väderstreck. Förutom bänkarna utan ryggstöd rekommenderas att man på planeringsområdet också placerar ut bänkar med rygg- och armstöd för att betjäna olika grupper av användare. En lämplig bänkmodell är t.ex. Metalcos Libre, som lätt kan anpassas efter olika behov. I de fasta konstruktionerna på torget, t.ex. i bänkarna, kan man integrera belysning.

SKRÄPKORGAR

Som skräpkorgar används en klassisk modell, t.ex. Lappset, CT 30, 60 och 100 liters skräpkorgar.

LAPPSET, CT30/60/100 l-skräpkorgar

Metalco, Libre
Bild: Mataclo Group Srl

Belysning integrerad i bänken, Bega
Bild: Bega

CYKELSTÄLL

Ett stort område för cykelparkering anläggs på Runebergsgatan vid hörnet av biblioteket. Cykelställena ska vara av en modell som gör det möjligt att låsa fast cykelramen, t.ex. Elpacs bågformade cykelställ, cykelstället Benkert Bänke C500 eller cykelstället Delta från Cyklos.

INFORMATIONSTAVLOR

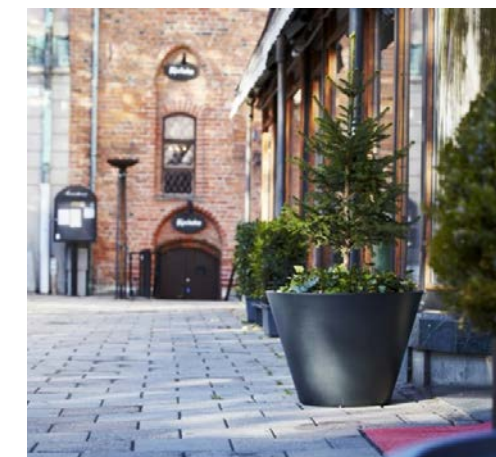
I kanten av torget placeras en informationstavla, som är vädertålig under alla årstider.

AVGRÄNSNING AV SOMMARTERRASSER I GATURUMMET

Affärsidkarna kan avgränsa sina sommarterrasser med stora krukor eller flyttbara repstaket.

ÖVRIG UTRUSTNING

På vintern kan torgområdet lysas upp med brinnande facklor i samband med speciella evenemang.

NOLA, Abc-krukor
Bild: Nola Industrier Ab

NOLA, Line-Up Barrier Post
Bild: Nola Industrier Ab

ELPAC: brett, bågformat
Bild: ELPAC Oy

ELPAC: smalt, bågformat
Bild: ELPAC Oy

Benkert Bänke, C500
Bild: Benkert Street Furniture Ltd

Cyklos, Delta
Bild: Cyklos Ab

Flygbildsmontage över torget. Visualisering: FCG, snedflygbild som bakgrund: Staden Jakobstad.

Fotomontage från torget. Visualisering: FCG, foto i bakgrunden: Staden Jakobstad.